

ד"ש לחיים הרצוג

הפרופסור יהודה וולך: "הוא לא מאמין לעצמו!"

ואחרי כך צירפנו יוניי אחר. הגשנו את הד"ח גם לקנצלר וגם לנשיא. בעת ההגשה, הם לא החליפו מילה ביניהם. כל אחד בא עם הסטנוגרף שלו. לא התרשמתי שהם (פרנץ וראניצקי וקורט ולדהיים) סומכים זה על זה במיוחד... "הד"ח היה קשה מאוד מבחינתו של ולדהיים. כך, לפחות, אני מעריך זאת. ותארי לעצמך שאחרי שנודעו לו פרטי הד"ח, הוא הופיע בטלויזיה והכריז — הוועדה ניתנה אותי!"

וולך לא הסתיר לשינה שהוא רותח על המניפולציה שבשיל לו נשיא אוסטריה. הוא סיפר שלילה לפני פירסום הד"ח הוא שליל לגבי ולדהיים — זימן הנשיא את שר-החוץ אלואיס מוק (תומכו של ולדהיים) ואת הקנצלר וראניצקי, ואיים עליהם בעניין הד"ח. לנשיא אוסטריה יש סמכות, על גבי הנייר, לפזר את הממשלה והפרלמנט. "ולדהיים", טען וולך, "השתעשע ברע" יון באותם הרגעים הקשים."

במהלך ביקורי באוסטריה ניסיתי לברוק אם יש לשמועה זו רגליים. ולדהיים, כמובן, הכחיש מכל וכל. אחרים, כמו קרייסקי והממונה הישראלי בווינה, גידעו ידן, הכירו אותה.

וולך אף טען ששר-החוץ מוק, תומכו העיקרי של ולדהיים, איש שלא לפי סם את הד"ח. "יופי", ענה לו וולך, "נפרסם זאת באורח עצמאי. עוד יהיה לנו בסטסלר! נצא מכך אנשים עשי" רים!"

וולך לא יצא מהד"ח איש עשיר. מיכצרו באוניברסיטת תל-אביב הוא חרר אפורי, בקצה המימון של בניין-גילמן. הד"ח אמנם עורר גלים, אך לא גרם לוולדהיים להתפטר, כפי שקיווה וולך. הפרופסור הלוחם עוד תולה תיקויות בחקירה הנערכת כיום בבירטניה, על חלקו של ולדהיים בהרצאה להורג של אנשי-קומנדו בריטיים. "העולם", על פי תפיסתו של וולך, "כבר התרגל להרג ולגירוש של יהודים, אבל להרוג קצינים אנגליים? מכך יורעו!"

וולך התקשה לתפוס, במשך כל שני חתנו, מדוע אין ולדהיים מתפטר מהנשיאות. "הרי לולא רץ לנשיאות, היה יכול לשבת על וריהרפה עד קץ חייו! מה עקץ אותו לרוץ?"

את תתאכזב ממנו. הוא יספר לך כמה זה נורא, מה שקרה. הוא, כמובן, לא ראה, לא שמע על מה שעשו היהודים בשואה, ושוב — כמה זה נורא... כך קדם את פני הפרופסור יהודה וולך, מי שנמנה על ועדת-ההיסטוריונים הבינלאומית שמונתה לבקשת ולדהיים לחקור את עברו. נפגשתי עם וולך לפני שנסעתי לראיון אתי ולדהיים. וולך — איש תקין, המדבר במעורבות רגשית על עבודתו בוועדה — אינו נמנה עם הארישים לקיומו של ולדהיים. הוא מוטרד מכך עד כדי אובססיה ממש.

כשדברו של ולדהיים עקץ את נשיאו בעניין — "רפנה מכירה את הפרופסור וולך..." — כיחכך נשיא אוסטריה בגורנו ונראה אובד-עצות, כאילו ניסה לעשות הערכת-מצב — בעד מי אני, נגד מי.

"ולדהיים אמר לי", פיתח וולך תיזה פסיכולוגית, שהוא מבין שהשואה אכן הייתה טרגדיה אימה, ואם אני רוצה לחקור זאת — הוא יעזור לי ויעמיד הכל לרשותי... בפסיכולוגיה מוכר מצב שבו אנשים מאמינים בשקרים שלהם. אני משוכנע שהוא יודע שהוא משקר! הד"ח שהשתתפתי בחיבורו מוכיח שהמדובר באדם שטרח והעלים פרקים שלמים מתולדות-חייו! הבעיה היא שהכלים העומרים לרשותי, כהיסטוריון, אינם מספיקים לניתוח התנהגותו של האיש. לכן נחוץ פסיכולוג. הרי הרעיון להקים ועדת-ההיסטוריונים היה של ולדהיים עצמו! לא ברור לי כיצד חשב האיש לצאת מכך בשלום. כאשר מינו את הוועדה, כבר ידעו על קיומם של מאות מיסמכים ותעודות, שעליהם מתבססת חתימתו."

ועדת-ההיסטוריונים הגישה את הד"ח המפורסם שלה ב-9 בפברואר. ערב הפירסום כבר יצא ולדהיים בהצ'רה מאושרת, כך סיפר לי וולך. הוא היה באופוריה כללית! הוא הודיע שהוא טוהר! וולך התעצבן קשות מסי' לוף הד"ח על פי הבנתו, וכינס מטיבת-עיתונאים גדולה, שבה הבהיר: "כל מה שמופיע בכלי-התיקשורת ובהצהרת הנשיא, בשקר יסודי!"

כיצד עברה הוועדה? "עברנו במשך שישה חודשים", סיחר וולך, "שיבצה חברים. בתחילה היינו שישה בלבד,

התעלומה הזאת לא יכולתי לפענח, אך היה ברור לי שהאיש סובל מהמצב שאליו נקלע, שאינו רואה דרך ברורה שתביא אותו לקצה המינהרה, ושהוא משוכנע שמה שעובר עליו בשנתיים האחרונות לא מגיע לו. בין אם יש בסיס היסטורי להר"גשתו זאת, בין אם לא — זוהי הר"גשתו הסובייקטיבית, והוא נוהג

בכך שעישנה סיגרים. זהו מלון בעל מסורת." מייד העברתי את פסי השיחה לתכל'ס. לוולדהיים יצא מוויטין בארצו של טיפ-מטופט, שאינו פוסח על שום מוקש אפשרי בדרך לטעויות נוספות. הבדיחות ששמעתי בווינה על נשיא-המדינה היו מין תע-רובת של עקיצה ושייכות, נוסח:

ולדהיים בשעת הראיון
אני דן קריי

כקורבן מושלם: החל בחיובים הנוגים ששלח לעברי, דרך נסיונותיו הבלתי-נלאים לשכנע בצידקתו, דרך לחיצת-היד המהוססת שלו ובנימת-קולו המתחננת משהו. כשנסעתי לווינה, הציב לפניי הפרופסור וולך אתגר: "אם תצליחי להוציא ממנו הצהרה כלשהי בעניין התפטרותו..." הדוקטור בדורו קרייסקי העדיף באוזניו שוולדהיים יהיה מעוניין לסיים כחצי קדנציה, לפחות, כלומר: לכהן עוד כשנה, ואז — יתפטר. הערכת-המצב שלי היא שוולדהיים לא יתפטר כל עוד לא תיחד הפרשה מהכותרות, וכל עוד יופעל עליו לחץ מסיבי. לעומת זאת, הוא עשוי לעשות זאת כשהפרשה תאבד גובה.

עם תום הראיון נמרד ממני ולדהיים באווירה רגשנית דחושה, שעוררה בי תמיהה, והוסיף: "אל תשכחי למסור ד"ש לחבר טוב שלי, ממש חבר שלי, חיים הרצוג. אל תשכחי." לא שכחתי.

"נו, מה לעשות! הטיפש הוא שלנו..."

"את יפהיפה", החמיא לי. "את באמת לא נראית יהודית". וכש"סיפרתי לו על מוצאי, אמך היתה באושוויץ! או, זה כל-כך מעצב, כל-כך, כל-כך מעצב!"

המסגרים על ולדהיים מתקרי ממים נגד הרעיון שזרים — יהודים במיוחד — מעזים להתערב בענייני ניהול הפנימיים של אוסטריה, ומעריצים על הליך דמוקרטי. ואילו המודים בכך שהוא מבין את אוס-טריה אינם מתרצים זאת בעברו השנוי-במחלוקת, אלא בחוסר-חוכמתו ובעובדה שהסתבך בשק-רים על עברו.

קשה היה לי למדוד את מנת-המישכל של האיש במשך הראיון, אם כי הדבר שבלט לעיניי, יותר מכל, הוא הצורך הכפייתי שלו למצוא-חן, לשכנע שהוא דובר אמת. הפרופסור יהודה וולך, שעזמו שוחחתי לקראת הראיון, ניסה לגלות אם ולדהיים מאמין לדבריו או שהוא פשוט משקר. את

"אני דן קריי" שאל אותי נדהם מהעזתי לצטט באוזניו את הכינוי שדבק בו, "כך גם את התרשמתי לא, לא, באמת שאני לא דן קריי, באמת שלא!"

עוזרו של קורט ולדהיים, המ"צוי מזה חודשים במרכז פולמוס בינלאומי, ושההפגנות הקוראות להתפטרותו הפכו עניין יומיומי, לא התלחבו מהרעיון שוולדהיים יתראין בראשונה בכלי-תיקשורת ישראלי.

למעשה, כשהגעתי לווינה כדי לראיון אותו, נאמר לי שוולדהיים החליט באחרונה שלא להעניק ראיונות העלולים לנגוע במה שמכונה "פרשת-ולדהיים". על אחת כמה וכמה, נרמז לי, שאין הכוונה להתראיון על-ידי ישראלים! בכל זאת, עבד קרייטיאן, דוב-רו, קשות, כדי לשכנע אותי במידת הפופולאריות של מעבדיו, נשיא אוסטריה, בקרב עמו. קריי-טיאן הסביר לי ארוכות שהפיר-סומים ברחבי העולם על המגנות ומחאות בתוך אוסטריה מנוגמים ביותר.

אם כך, הסברתי לקרייטיאן, אין לי כל עניין לפגוש שוולדהיים בבית-הנשיא, כשהוא מוגן על-ידי חנויות-ביטחון ועטיונות פרוט-קול. לעומת זאת, אילו היה ולדהיים מגיע לבית-המלון שבו התגוררתי — הייתי יכולה להיווכח בתגובת הקהל כלפיו, ולהתרשם מאישיותו במו-עיני.

מקץ חצי שעה קיבלתי הודעה טלפונית: ולדהיים הרים את הכ"ספה ונעה להצעתו. ביום הרביעי, כחצי שעה לפני המגישה המיועדת, סיירתי ברחבי מלון-זאכר, לשם היה אמור ולדהיים להגיע. שום תכונה מיוחדת לא ניכרה בבית-הקפה, בלובי או בבר של המלון המהודר.

מקץ כמה דקות הגיע קרייטיאן או בחברת אנשי-ביטחון. אחרי סקירה מדוקדקת של המלון הוח"לט שנשב בבר הכחול של המלון. לפתע הבחנתי במלצרים המו"מים ובאנשים הממהרים לכיוון מסוים. כמה שניות נוספות, ווולדהיים נכנס לבר — גבר גבוה, בעל מראה עייף.

מהרגע הראשון הירבה לחייך לעברי. ולהצין אותי במחמאות. ניכר שהוא במצוקה, וחיוני עובר רו לשאוב אהדה מכל מקור אפשרי.

"המלון", פתח בסמול-טוק המ"סורתי, "שייך לגברת שהתפרסמה

ברונו קרייסקי:

הוא שיקר לי!"

את ברונו קרייסקי, מי שהיה קנצלר אוסטריה במשך 13 שנים, סגשתי בביתו, בשבוע שעבר, בשעת אחר-הצהרים. מששמע שבכוונתי לראיון את ולדהיים, אמר:

בתחילה תמכתי בוולדהיים, ועכשיו אני מתנגד לו.

לא, לא, זה לא כל-כך פשוט. זה הרבה יותר מורכב מזה. ולדהיים היה תמיד פוליטיקאי ממוצע, מאוד ממוצע. הוא לויאלר לממוצע האוסטרי, מתאים לכך: נגד ישראל וכדומה.

למשל, אילו היו מציעים לי להיות נשיא אוסטריה — לא היו רוצים בכך באמת. את מכינה מה אני אומר? נחזור שנים אחורה: כשכיהנתי כקנצלר אוסטריה, בא אלי ולדהיים ואמר לי: "אומרים שיש לי סיכוי טוב להיות מוזל האומות-המאוחדות." בדקתי זאת עם האמריקאים, עם הרוסים, והסי-

תבר לי שאכן כן — היה סיכוי טוב. כל מה שידעתי עליו אז היה, שהוא היה ברוסיה בזמן המלחמה, ושהוא נפצע שם. מעבר לכך? כלום! לא חשדתי בכלום. מה פיתאום! מה שאני מספר לך עכשיו קרה ב-1970. מ-1942 עברו 28 שנים... לא הראו לי דבר מעבר למה שאני מספר לך. בוודאי שיכולתי לדעת, אילו התאמצתי וחקרתי. אבל זה לא ענייני. מה פיתאום, שאלך ואנכור בתיקים?

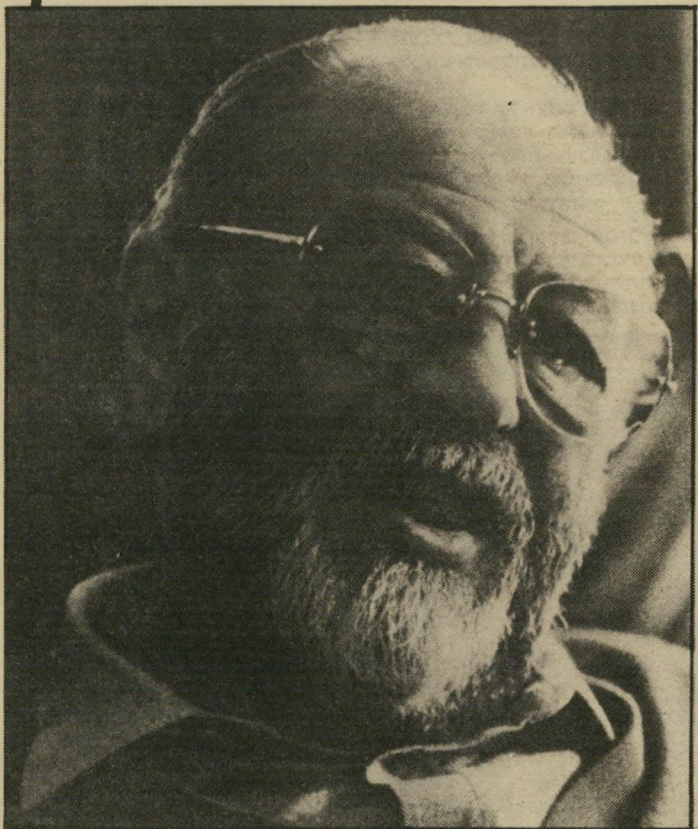
ולדהיים היה באותו הזמן פנוי להובלה. היה גם מקס יעקובסון, די"ל לומט פיני, אבל הוא היה חצי יהודי... כן, עולדאני נשמע מאשים. על מה? על כך שלא הראו לי את כל החומר.

מי לא הראה לי? האמריקאים? הם יכלו אז לבוא ולומר לי: "בסדר, אנחנו מוכנים למנות מוזל-אוסטרי, אבל

מצאנו ניירות בקשר למועמד שלכם. תבחרו מישהו אחר!" מדוע תמכתי בו כשהיה מועמד לתפקיד נשיא-אוסטריה? מפני שלא היה אז מועמד רציני לתפקיד. היה איזה רופא למחלות-עור או משהו כזה. ולדהיים, לפחות, הכיר את העולם והיה מוכר בעולם הרחב.

מה זה בעצם נשיא באוסטריה? אין לו מה לומר. נכון, על פי החוק היבש יכול הנשיא להפוך לדיקטטור כך לילה. הוא יכול לפזר את הפרלמנט ולשלוט במשך חודשים, ללא עוררין. זוהי חוקה פאשיסטית! עד היום זה היה בתיאוריה בלבד, אבל את צודקת, זה אפשרי. כן, שמעתי ד"ש לימו של ולדהיים לנהוג כך, לפני פירסום מסקנות ועדת-ההיסטוריונים.

מי שמרגיזים אותי בכל הפרשה הם הארונים (ישראל) זינגר ווארגר (ברונ"המשך בעמוד 35)

ברונו קרייסקי

האמריקאים לא אמרו לי כלום!"